

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ อำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ้ง และอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ลำพูนในอดีต จังหวัดลำพูนหรือเมืองลำพูน เดิมชื่อเมืองหริภุญชัย เป็นเมืองโบราณที่เก่าแก่ที่สุดในบรรดาหัวเมืองฝ่ายเหนือ คือมีอายุประมาณ ๑,๓๓๕ ปี พงศาวดารโยนกได้กล่าวถึง การสร้างเมืองหริภุญชัยว่า ฤาษีวาสุเทพ ได้เกณฑ์พวกเมงคบุตร (ชนเผ่าสกุลมอญในสุวรรณภูมิ) มาสร้างเมืองนี้ขึ้นในบริเวณพื้นที่ระหว่างแม่น้ำสองสาย คือแม่น้ำกวงและแม่น้ำปิง เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็ ได้ส่งศิวบุตรเป็นทูตไปทูลขอหมอกษัตริย์กรุงละโว้มาครองเมือง พระเจ้าลพราช กษัตริย์กรุงละโว้ จึงโปรดให้พระนางจามเทวีไปครองเมืองหริภุญชัย นับเป็นกษัตริย์พระองค์แรกของเมืองหริภุญชัย พระนางฯทรงสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่เมืองหริภุญชัยเป็นอันมาก หลังจากสมัยพระนางจามเทวี ก็มีกษัตริย์ปกครองสืบต่อมาอีกหลายพระองค์ จนกระทั่งถึงสมัยพญาธิยา เมืองหริภุญชัยจึงตกอยู่ใน การปกครองของพญามังราย กษัตริย์ผู้ครองนครเชียงใหม่ ซึ่งพญามังรายได้ปกครองเมืองหริภุญชัย เพียง ๒ ปี และได้ให้ขุนนางคนสนิทชื่ออ้ายฟ้า (หรือขุนฟ้า) ปกครองต่อ ส่วนพระองค์ได้สร้างเวียง กุมกามในปีพ.ศ.๑๘๒๙ และสร้างนพบุรีศรีนครพิงค์ (เชียงใหม่) ในปี พ.ศ.๑๘๓๙ โดยเชิญพ่อขุนราม คำแหงและพ่อขุนงำเมือง พระสหายเป็นที่ปรึกษา และย้ายศูนย์กลางทางการปกครองไปที่เชียงใหม่ ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา ส่วนเมืองหริภุญชัยหรือลำพูนก็ถูกลดบทบาทและความ สำคัญทางการปกครองลง แต่ถึงกระนั้นเมืองหริภุญชัยหรือลำพูนก็ยังคงความสำคัญและรักษาศิลป วัฒนธรรมอันเก่าแก่ไว้ได้ จนกระทั่งอาณาจักรล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าในปี พ.ศ.๒๑๐๑ พม่าได้แต่งตั้งเจ้าเมืองขึ้นปกครองเมืองเชียงใหม่ เชียงแสน แพร่และน่าน เมืองหริภุญชัยหรือลำพูน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ จึงตกอยู่ในการปกครองของพม่าด้วย

ต่อมาใน ปีพ.ศ.๒๓๑๗ พระเจ้าตากสินมหาราชได้ให้ความช่วยเหลือพระเจ้ากาวิละ และพระยาจำป๋าน (บุญมา) อย่างเต็มที่ในการต่อต้านและลดอิทธิพลของพม่าในเมืองเชียงใหม่และ ลำพูน โดยการให้การสนับสนุนทางด้านกำลังพลในการกอบกู้อาณาจักรล้านนาคืนจากพม่า แต่ สงครามครั้งนั้นยืดเยื้อไม่มีฝ่ายใดที่ชนะเด็ดขาด จนกระทั่งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า มหาราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระเจ้ากาวิละสามารถยึดเมืองเชียงใหม่ได้ในราวพ.ศ.๒๓๓๙ และ ได้รับการสถาปนาเป็นผู้ครองนครเชียงใหม่ เมืองลำพูนจึงได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และมี ผู้ครองนครสืบต่อมาจนถึงสมัยเจ้าจักรคำจจรศักดิ์ เป็นผู้ครองนครองค์สุดท้ายของการปกครอง ในระบบเจ้าผู้ครองนคร และหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๕ เมืองลำพูน จึงเปลี่ยนสถานภาพเป็นจังหวัดลำพูน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปกครองสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ลำพูนในปัจจุบัน

จังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย บริเวณเส้นรุ้งที่ ๑๘ องศาเหนือและเส้นแวงที่ ๙๙ องศาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ ๖๘๙ กิโลเมตร โดยทางรถยนต์และประมาณ ๗๒๙ กิโลเมตรโดยทางรถไฟ

จังหวัดลำพูนมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๔,๓๔๘.๒๙ ตารางกิโลเมตรหรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๘๕ ของพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ซึ่งนับเป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดของภาคเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

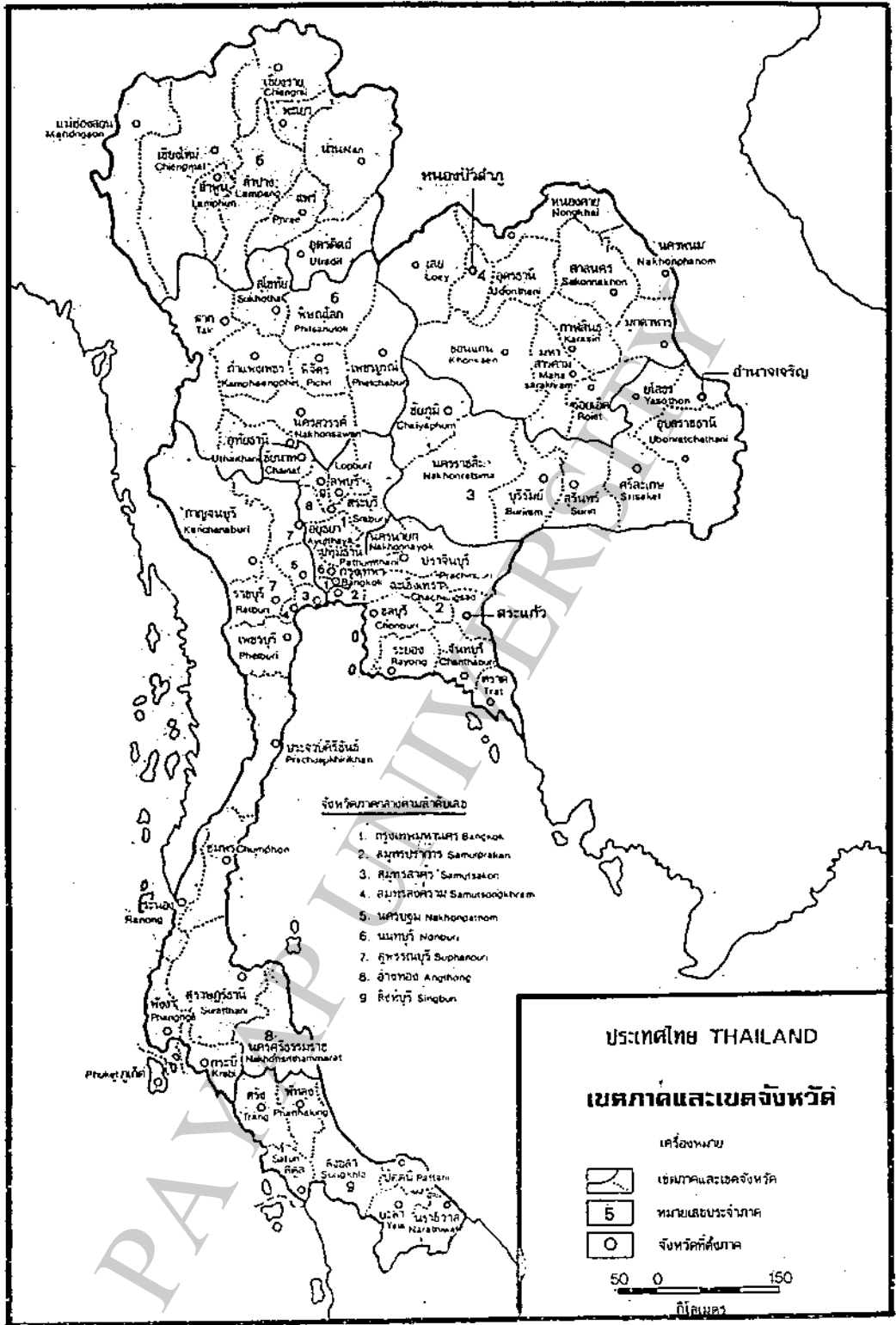
- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสารภี อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเถิน จังหวัดลำปางและอำเภอสามเงา จังหวัดตาก
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอห้างฉัตร อำเภอสมปراب อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอฮอด อำเภอจอมทอง อำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดลำพูน แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น ๗ อำเภอ ๑ กิ่งอำเภอ ๕๑ ตำบล ๔๙๙ หมู่บ้าน ดังแสดงในตาราง ๑

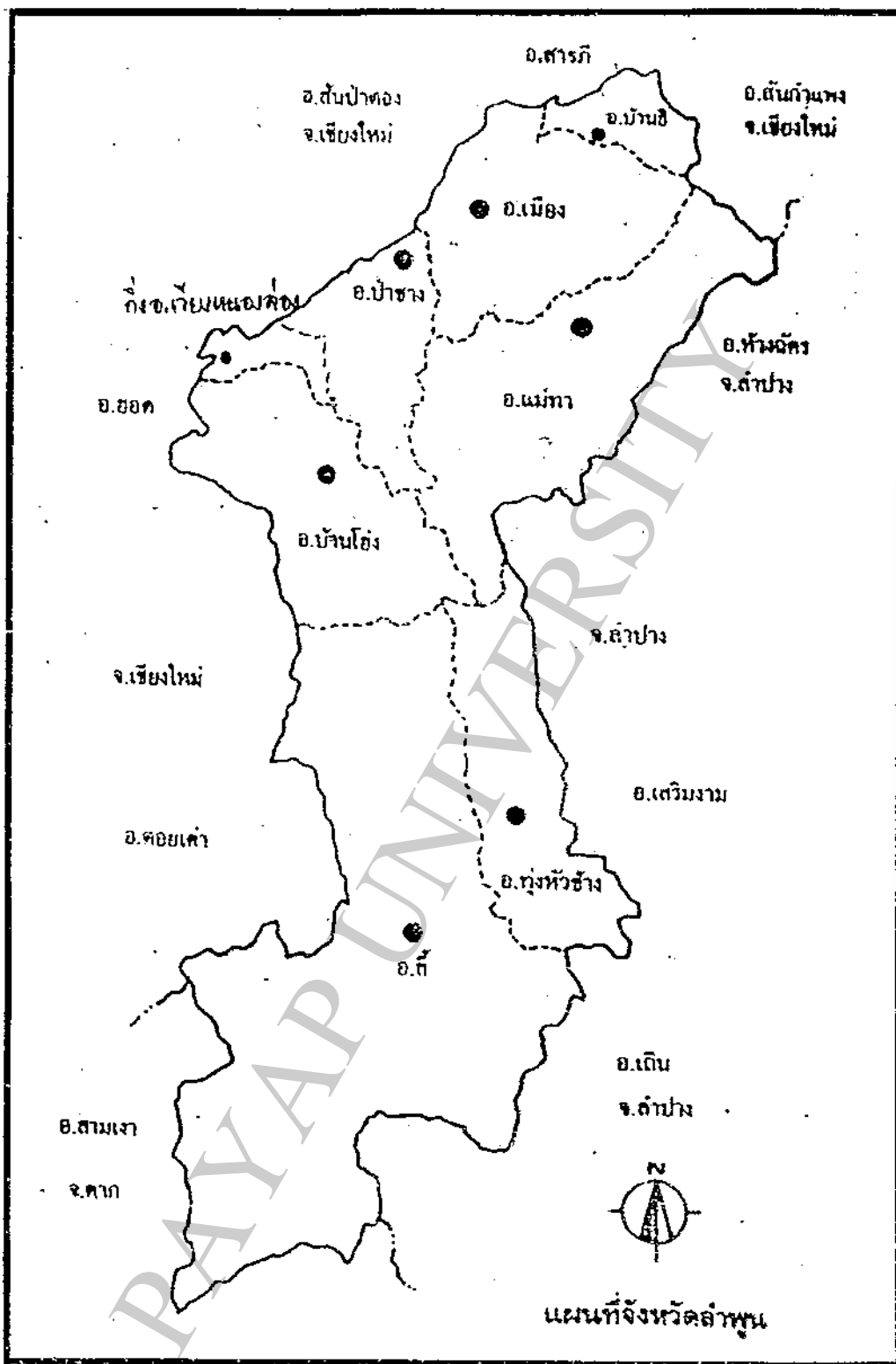
ตาราง ๑ จำนวนเขตการปกครองรายอำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัดลำพูน พ.ศ. ๒๕๓๙

อำเภอ	พื้นที่ ตร.กม.	ตำบล	หมู่บ้าน	สุขาภิบาล	อบต.
เมืองลำพูน	485.60	15	154	3	5
ป่าซาง	239.50	9	78	2	4
บ้านโฮ้ง	496.00	5	51	1	4
แม่ทา	761.68	6	64	2	--
ลี้	1702.01	8	69	2	--
ทุ่งหัวช้าง	486.20	3	35	1	2
บ้านธิ	122.50	2	27	--	2
กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง	55.80	3	21	1	--
รวม	4348.29	51	499	12	17

ที่มา : สำนักงานจังหวัดลำพูน จังหวัดลำพูน

แผนที่ ๑ แผนที่แสดงการแบ่งเขตจังหวัด

แผนที่ ๒ แผนที่แสดงการแบ่งเขตอำเภอในจังหวัดลำพูน

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดลำพูนโดยทั่วไปเป็นที่ราบหุบเขาและพื้นที่ภูเขา ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินได้แบ่งลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดลำพูนออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. พื้นที่ราบเรียบและค่อนข้างราบเรียบ มีจำนวนพื้นที่ประมาณร้อยละ ๑๒ ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนี้มีความลาดเอียงเป็นบริเวณกว้างทางตอนเหนือของจังหวัดลำพูน ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำปิงและบริเวณสองฟากฝั่งแม่น้ำกวัง ตั้งแต่ทางตอนใต้ของบ้านสบทา ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง นอกจากนี้ยังมีที่ราบแคบ ๆ ระหว่างเขาซึ่งเกิดตามสองฟากของลำน้ำสายต่าง ๆ ตลอดทั้งบริเวณที่ราบเรียบ ซึ่งเกิดอยู่ต่ำสุดใกล้กับลำน้ำ เช่นพื้นที่บริเวณให้กับแม่น้ำปิง และช่วงระหว่างแม่น้ำปิงกับแม่น้ำกวัง

๒. พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดและลูกคลื่นลอนชัน มีจำนวนพื้นที่ประมาณร้อยละ ๒๔ ของพื้นที่ทั้งหมด สภาพพื้นที่เป็นที่ลอนเคลื่อนสูง ๆ ต่ำ ๆ อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีหรือภูมิอากาศ ทำให้ทางน้ำไหลกัดเซาะลึกลงไปในแนวตั้งทั้งบริเวณที่เป็นดินตะกอน บริเวณเหล่านี้ในปัจจุบันมีลำห้วยและทางน้ำไหลผ่านกัดเซาะอยู่โดยทั่วไป

๓. บริเวณเนินเขาและภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีจำนวนพื้นที่ประมาณร้อยละ ๖๔ ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดลำพูน สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นเนินเขาและภูเขาสูงสลับซับซ้อนต่อเนื่องกันไปจากทิศตะวันออกเป็นแนวลงมาจนถึงทางทิศใต้ของอำเภอที่ติดต่อกับจังหวัดตากแล้วเลาะลำน้ำปิงขึ้นไปทางทิศเหนือจนจดเขตจังหวัดเชียงใหม่ทางทิศตะวันตก

เนื่องจากจังหวัดลำพูนตั้งอยู่ในเขตร้อนที่ค่อนข้างไปทางเขตอากาศอบอุ่น สภาพภูมิอากาศในฤดูหนาวจึงค่อนข้างจะหนาวเย็น และด้วยเหตุที่สภาพที่ตั้งของจังหวัดอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินห่างไกลจากทะเล จึงทำให้มีฤดูแล้งที่ยาวนานและอากาศจะร้อนจัดในฤดูร้อน ในรอบปีหนึ่ง ๆ จะมีสภาพภูมิอากาศแตกต่างกันอย่างเด่นชัดถึง ๓ ช่วง คือ ช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน มีอากาศร้อน ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมมีฝนตกชุก และช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ มีอากาศหนาวเย็น

นอกจากนี้ จังหวัดลำพูนยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อีก คือ

๑. ดิน ลักษณะดินในที่ราบส่วนใหญ่เป็นดินดำ ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกมาก ส่วนดินบนพื้นที่ภูเขาส่วนมากเป็นดินปนทรายและดินกรวด ประชากรของจังหวัดลำพูนใช้ที่ดินถึงร้อยละ ๒๐.๖๓ ของพื้นที่ทั้งหมดหรือประมาณ ๕๖๖,๐๘๒ ไร่ เพื่อเกษตรกรรม โดยการทำนาพืชไร่ ปลูกไม้ผลและไม่ยืนต้น ปลูกพืชผักและปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ

๒. ป่าไม้ จังหวัดลำพูนมีพื้นที่ป่าทั้งสิ้นประมาณร้อยละ ๖๕.๙๘ ของพื้นที่ทั้งหมด หรือประมาณ ๑,๘๓๐,๐๓๘ ไร่ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๒.๑ ป่าเต็งรัง ป่าแพะ ป่าแดง พบในที่แห้งแล้ง ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ มีกรวดปน

๒.๒ ป่าเบญจพรรณหรือป่าผสมผลัดใบ พบบริเวณที่มีดินค่อนข้างลึกตามเชิงเขา และพื้นที่ราบที่มีความชุ่มชื้นมาก มักจะมีไม้สักขึ้นปะปนทั่วไป

๒.๓ ป่าดิบแล้ง พบบริเวณหุบเขา ริมลำห้วยเหมือนป่าเบญจพรรณ แต่บริเวณที่พบป่าประเภทนี้จะมีดินลึกกว่า ความชุ่มชื้นมากกว่า

๓. น้ำ จังหวัดลำพูนมีแม่น้ำที่สำคัญ ๔ สาย คือ แม่น้ำปิง แม่น้ำทา แม่น้ำกวง และแม่น้ำลี้ นอกจากนี้ยังมีลำธารและสายน้ำเล็ก ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะมีน้ำในช่วงฤดูฝนเท่านั้น

๔. แร่ธาตุ แร่ธาตุที่สำรวจพบในท้องที่จังหวัดลำพูนมี ๑๗ ชนิด ซึ่งแร่ธาตุที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดได้แก่ แร่ถ่านหิน ซึ่งมีจำนวนประทานบัตรที่เปิดทำเหมืองที่อำเภอลี้ ๓๔ แปลง และแร่ฟลูออไรต์ ซึ่งมีจำนวนประทานบัตรที่เปิดทำเหมืองที่อำเภอแม่ทาและอำเภอบ้านโฮ่ง รวม ๗ แปลง

ประชากรของจังหวัดลำพูนส่วนใหญ่จะเป็นพวกที่อพยพมา ทั้งที่ถูกกวาดต้อนมา ครั้งสมัยสงครามและอพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งจะมีทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขา จากการสำรวจพบว่าจังหวัดลำพูนมีชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยงถึงร้อยละ ๕.๘๑ ของประชากรทั้งหมดหรือประมาณ ๒๓,๙๓๘ คน โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่สูงบริเวณอำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอลี้ อำเภอแม่ทาและอำเภอทุ่งหัวช้าง ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันนั้น จังหวัดลำพูนมีภาษาพูดเป็นของตนเองที่เรียกว่าคำเมือง นอกจากนั้นก็ยังมีภาษายอง ซึ่งเป็นภาษาของชนพื้นเมืองดั้งเดิม และภาษาเฉพาะกลุ่ม ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามเผ่าพันธุ์

ถึงแม้ว่าประชากรของจังหวัดลำพูนจะเป็นพวกที่อพยพมาจากที่ต่าง ๆ และมีหลายเผ่าพันธุ์ก็ตาม แต่ศูนย์รวมทางจิตใจของประชากรส่วนใหญ่ยังคงเป็นวัด อันเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา แต่ถึงกระนั้นก็มีสถานประกอบพิธีของศาสนาอื่นบ้าง ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาและจำนวนประชากรที่แบ่งตามศาสนา ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๒

ตาราง ๒ จำนวนสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาและจำนวนประชากรที่แบ่งตามศาสนาใน
จังหวัดลำพูน พ.ศ.๒๕๔๐

ศาสนา	จำนวนสถานที่ประกอบพิธี (แห่ง)	จำนวนประชากร (คน)
พุทธ		๔๐๕,๔๙๓
- วิสุคามลิวา	๓๐๕	
- สำนักสงฆ์	๑๐๒	
คริสต์		๗๘๗
- คาทอลิก	๔	
- โปรเตสแตนท์	๑	
อิสลาม		๓๑๒
- มัสยิด	๑	

ที่มา : สำนักงานจังหวัดลำพูน จังหวัดลำพูน

จังหวัดลำพูนได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรมีความรู้อย่างทั่วถึงตาม
ความสามารถและขีดภาพของผู้เรียน โดยการให้การศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน (ซึ่งมีสถานศึกษา
ทั้งสิ้น ๓๓๐ แห่ง) และนอกระบบโรงเรียน (ซึ่งได้จัดแบ่งออกเป็นกลุ่มตามระดับความสามารถ
และประเภทของหลักสูตรทั้งสิ้น ๖๑๗ กลุ่ม) นอกจากนี้ ยังมีแหล่งความรู้อื่น ๆ เช่น หอสมุด
แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ซึ่งผู้สนใจสามารถที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
อีกด้วย

ในด้านการคมนาคม จังหวัดลำพูนมีถนนลาดยาง ซึ่งสามารถใช้เดินทางติดต่อ
กับจังหวัดใกล้เคียงได้ ๔ สาย คือ ถนนสายลำพูน - เชียงใหม่ ลำพูน - ลำปาง ลำพูน - เชียงราย
และลำพูน - แพร่ - น่าน ซึ่งถนนทั้ง ๔ สายเป็นทางหลวงแผ่นดินที่เป็นที่นิยมแก่ผู้สัญจรไปมาเป็น
อย่างมาก นอกจากนี้ยังมีขบวนรถไฟขึ้นและลงผ่านสถานีรถไฟจังหวัดลำพูน เป็นขบวนรถสินค้า
๑๑ ขบวน และขบวนรถโดยสาร ๙ ขบวน โดยมีสถานีรถไฟที่จะจอดรับและส่งผู้โดยสารในจังหวัด
ลำพูน ๖ สถานี คือ ป่าเจ้า ลำพูน หนองหล่ม ศาลาแม่ทา ทาขมภูและขุนตาน

ส่วนทางด้านสาธารณูปโภค ซึ่งได้แก่การไฟฟ้าและการประปา นั้น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดลำพูนสามารถให้บริการไฟฟ้าครอบคลุมพื้นที่การปกครองของจังหวัดลำพูนได้ ๔๙๔ หมู่บ้าน ยังคงเหลืออีก ๕ หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอนุรักษ์ พันธุ์สัตว์ป่า ต้นน้ำ ๑ เอ และยังไม่มีการเข้าถึงหมู่บ้าน แต่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูนมีโครงการที่จะขยายการจ่ายกระแสไฟฟ้าให้ครบทุกหมู่บ้านในระยะเวลาอันใกล้นี้ ส่วนการประปา จังหวัดลำพูนมีหน่วยบริการประปา ๔ แห่ง ซึ่งขึ้นตรงต่อสำนักงานประปาลำพูน ได้แก่หน่วยบริการลำพูน หน่วยบริการทาสบเส้า หน่วยบริการป่าซางและหน่วยบริการบ้านโง้ง ทำหน้าที่ดำเนินการผลิตและจำหน่ายน้ำประปาในเขตความรับผิดชอบ ซึ่งในปี ๒๕๕๑ สำนักงานประปาลำพูนจะทำการก่อสร้างปรับปรุงขยายเขตจำหน่ายน้ำพร้อมเพิ่มกำลังผลิตให้สามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนต่อไป

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี จะศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านของประชากรพื้นเมือง ส่วนใหญ่ของจังหวัดลำพูน คือ ชาวไทยยอง ซึ่งได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองลำพูนในราว พ.ศ. ๒๓๔๔ เมื่อครั้งพระเจ้ากาวิละมอบหมายให้เจ้าอุปราชธรรมลังกาและเจ้าคำฝั้น ยกกองทัพไปกวาดต้อนไพร่พลจากเมืองต่าง ๆ ซึ่งได้กวาดต้อนผู้คนจากเมืองยองมาอยู่ที่ลำพูน โดยในครั้งแรก นั้นได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณตำบลเวียงยอง ต่อมาได้ขยายถิ่นฐานไปตามลุ่มแม่น้ำต่าง ๆ ครอบคลุมเกือบทุกอำเภอในจังหวัดลำพูน อันได้แก่ อำเภอเมืองลำพูน อำเภอแม่ทา อำเภอบ้านโง้ง และอำเภอป่าซาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอป่าซาง เป็นอำเภอที่มีชาวยองอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นที่สุดในจังหวัดลำพูน

อำเภอเมืองลำพูน มีสถานภาพเป็นอำเภอชั้นหนึ่ง อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทางประมาณ ๒ กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้นประมาณ ๔๘๕.๖๐ ตารางกิโลเมตรหรือ ๓๐๓,๕๐๐ ไร่ โดยแบ่งออกเป็นพื้นที่ราบร้อยละ ๕๒.๖๔ ของพื้นที่ทั้งหมดหรือประมาณ ๒๕๕.๖๐ ตารางกิโลเมตร (๑๕๙,๗๕๐ ไร่) และพื้นที่ภูเขาร้อยละ ๔๗.๓๖ ของพื้นที่ทั้งหมดหรือประมาณ ๒๓๐ ตารางกิโลเมตร (๑๔๓,๗๕๐ ไร่) ภายในเนื้อที่ ๔๘๕.๖๐ ตารางกิโลเมตร ของอำเภอเมืองลำพูน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอลำปาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอลำปางตองและอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอเมืองลำพูนแบ่งส่วนการปกครองออกเป็น ๑๔ ตำบล ๑๔๘ หมู่บ้าน ดังแสดง

ในตารางที่ ๓

ตาราง ๓ จำนวนส่วนการปกครอง พื้นที่ ครุฑเรือนและประชากรรายตำบลในอำเภอเมืองลำพูน

พ.ศ. ๒๕๕๐

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	พื้นที่ ตร.กม.	จำนวนครุฑเรือน	จำนวนประชากร
บ้านแป้น	๙	๒๒.๕๐	๑,๓๑๖	๗,๗๙๓
ป่าสัก	๑๗	๕๗.๐๐	๓,๔๑๗	๑๐,๔๔๒
มะเขือแจ้	๑๖	๑๑๐.๐๐	๕,๘๙๓	๑๓,๖๗๘
อุโมงค์	๑๑	๒๐.๖๐	๓,๗๘๑	๑๔,๑๕๖
เหมืองจี้	๑๔	๓๔.๖๐	๒,๐๘๒	๙,๔๕๔
เหมืองง่า	๑๐	๑๕.๕๐	๔,๒๗๓	๑๓,๖๘๐
บ้านกลาง	๑๐	๒๒.๐๐	๒,๖๒๒	๗,๐๖๗
ตันธง	๑๐	๒๑.๕๐	๓,๗๑๕	๙,๗๖๔
ริมปิง	๑๐	๘.๕๐	๒,๓๔๑	๗,๓๕๑
ประตูป่า	๙	๑๑.๒๕	๑,๙๒๕	๖,๐๔๘
ศรีบัวบาน	๑๑	๑๑๕.๐๐	๒,๖๖๗	๘,๗๙๓
เวียงยอง	๗	๑๙.๓๐	๒,๗๖๓	๖,๑๗๓
หนองช้างค้ำ	๖	๕.๗๕	๑,๑๕๔	๕,๑๕๘
หนองหนาม	๘	๑๖.๓๐	๑,๒๒๔	๔,๒๓๐

ที่มา : สำนักงานอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

นอกจากนี้ อำเภอเมืองลำพูนยังแบ่งส่วนการปกครองตามการปกครองท้องถิ่นออกเป็น

๑. เทศบาลเมืองลำพูน

๒. สาขาภิบาล ๓ แห่ง ได้แก่ สาขาภิบาลอุโมงค์ สาขาภิบาลบ้านแป้นและสาขาภิบาลริมปิง

๓. องค์การบริหารส่วนตำบล ๑๑ แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง

มะเขือแจ้ เหมืองง่า ป่าสัก เวียงยอง หนองช้างค้ำ ตันธง ประตูป่า ศรีบัวบาน เหมืองจี้และหนองหนาม

ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอเมืองลำพูนส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ซึ่งมีประมาณร้อยละ ๕๒.๖๔ ของพื้นที่ทั้งหมดหรือประมาณ ๑๕๙,๗๕๐ ไร่ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ ๔๗.๓๖ ของพื้นที่ทั้งหมด หรือประมาณ ๑๔๓,๗๕๐ ไร่ เป็นพื้นที่สูงหรือภูเขา ประชากรใช้พื้นที่ส่วนใหญ่เพื่อเกษตรกรรมอันได้แก่ ทำนา ประมาณ ๔๘,๔๘๕ ไร่ ทำสวน ประมาณ ๓๘,๑๙๔ ไร่ และทำไร่ประมาณ ๓๖๐ ไร่ ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้นั้น นอกจากจะเป็นข้าวแล้ว ยังมีลำไย มะม่วง ถั่วเหลืองและถั่วลิสงอีกด้วย

อำเภอป่าซาง มีสถานภาพเป็นอำเภอชั้นสอง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของ จังหวัดลำพูน อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทางประมาณ ๑๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ ๒๙๓.๖๐ ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตดังนี้

- .ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- .ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอโง้ง จังหวัดลำพูน
- .ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองลำพูน อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
- .ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านโฮ้งและกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

อำเภอป่าซาง แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น ๙ ตำบล ๗๙ หมู่บ้าน ดังแสดงในตาราง ๔

ตาราง ๔ จำนวนส่วนการปกครองพื้นที่ ประชากรและครัวเรือนรายตำบลในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พ.ศ.๒๕๓๙

ตำบล	พื้นที่	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน
	ตร.กม.	ชาย	หญิง	รวม	
ป่าซาง	๘.๖	๔,๕๑๓	๔,๖๘๕	๙,๐๙๘	๒,๔๑๓
ปากบ่อ	๕.๕	๑,๙๗๗	๒,๒๐๕	๔,๑๘๓	๑,๒๒๗
ม่วงน้อย	๗.๘	๒,๒๘๑	๒,๕๐๖	๔,๗๘๗	๑,๕๒๕
แม่แรง	๑๔.๕	๓,๗๗๒	๓,๙๙๑	๗,๗๖๓	๒,๒๐๑
บ้านเรื่อน	๘.๒	๒,๘๐๖	๒,๗๒๙	๕,๕๓๕	๑,๙๐๖
ท่าตุ้ม	๒๐.๕	๓,๙๖๑	๓,๗๘๙	๗,๗๕๐	๒,๓๑๒
นครเจดีย์	๑๒๗	๔,๘๐๓	๔,๘๗๑	๙,๖๗๔	๒,๘๙๑
น้ำดิบ	๖๗	๕,๓๓๗	๕,๓๘๔	๑๐,๗๒๑	๓,๓๔๐
มะกอก	๓๔.๕	๓,๐๙๘	๓,๑๖๕	๖,๒๖๓	๑,๘๗๗

ที่มา : สำนักงานอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

นอกจากนี้ อำเภอป่าซางยังแบ่งส่วนการปกครองตามการปกครองท้องถิ่นออกเป็น

๑. สุขาภิบาล ๒ แห่ง คือ สุขาภิบาลป่าซางและสุขาภิบาลม่วงน้อย

๒. องค์การบริหารส่วนตำบล ๗ แห่ง

ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอป่าซางส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีภูเขาที่มีระดับความสูงไม่มากนักกระจายอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอ และมีแม่น้ำไหลผ่าน ๓ สาย คือ แม่น้ำปิง แม่น้ำทา และแม่น้ำลี้ สภาพพื้นที่จึงมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตร ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอประกอบอาชีพเกษตรกรรม

สำหรับเส้นทางที่ติดต่อกับภายนอกอำเภอนั้น อำเภอป่าซางอาศัยเส้นทางคมนาคมทางบกเป็นหลัก ซึ่งมีเส้นทางที่สำคัญ คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๖ ลำพูน - ลี้ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๑๕๖ สบตา - ทาลี และถนนรูปเปอร์ไฮเวย์สายอ้อมเมือง ป่าซาง - ลำพูน นอกจากนี้ยังมีทางหลวงชนบทระหว่างตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ จำนวน ๑๕ สายหลัก อีกด้วย

อำเภอบ้านโฮ่ง เดิมเป็นตำบลที่ขึ้นกับอำเภอป่าซาง และแยกเป็นกิ่งอำเภอเมื่อปีพ.ศ.๒๔๖๐ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๙ กิ่งอำเภอบ้านโฮ่งก็ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ ในปัจจุบันมีสภาพเป็นอำเภอ มีพื้นที่ทั้งสิ้น ๕๕๓.๗๖ ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขต ดังนี้

.ทิศเหนือ	.ติดต่อกับอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
.ทิศใต้	.ติดต่อกับอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่และอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
.ทิศตะวันออก	.ติดต่อกับอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
.ทิศตะวันตก	.ติดต่อกับอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

สภาพภูมิประเทศของอำเภอบ้านโฮ่ง เป็นภูเขาสูงทางตอนใต้ และลาดต่ำลงไปทางตอนกลางและตอนเหนือจนจรดเขตแดนของอำเภอ ซึ่งตรงกับชื่อของอำเภอว่าบ้านโฮ่ง คำว่า "โฮ่ง" เป็นภาษาพื้นเมือง แปลว่า ลุ่ม, ต่ำ มีแม่น้ำไหลผ่าน ๓ สาย คือ แม่น้ำปิง แม่น้ำลี้ และแม่น้ำแม่ลอม

อำเภอบ้านไธสง แบ่งส่วนราชการออกเป็น ๕ ตำบล ๕๑ หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลบ้านไธสง ๑๘ หมู่บ้าน ตำบลป่าพู่ ๑๒ หมู่บ้าน ตำบลเหล่ายาว ๑๑ หมู่บ้าน ตำบลศรีเตี้ย ๕ หมู่บ้านและตำบลหนองปลาชะวาย ๕ หมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังแบ่งส่วนการปกครองตามการปกครองท้องถิ่นออกเป็น

๑. สุขาภิบาล ๑ แห่ง คือ สุขาภิบาลบ้านไธสง

๒. องค์การบริหารส่วนตำบล ๕ แห่ง คือ องค์การส่วนตำบลบ้านไธสง ป่าพู่ เหล่ายาว ศรีเตี้ยและหนองปลาชะวาย

ในปี พ.ศ.๒๕๓๙ อำเภอบ้านไธสงมีประชากรทั้งสิ้น ๔๔,๗๗๔ คน แบ่งเป็นชาย ๒๒,๒๙๓ คน หญิง ๒๒,๔๘๑ คน และแยกเป็นจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๑๓,๕๐๑ ครัวเรือน ในจำนวนประชากรดังกล่าวนี้ มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอยู่ถึง ๒,๒๖๙ คน อาศัยอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านในตำบลป่าพู่ ซึ่งหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่สำคัญ คือ หมู่บ้านกะเหรี่ยงห้วยหละ เป็นหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพทอผ้าพื้นเมืองด้วยบันเอว และหมู่บ้านกะเหรี่ยงป่าแป้ เป็นหมู่บ้านที่ต้องเดินเท้าตามไหล่เขาและสันเขาถึง ๘ กิโลเมตร ตลอดเส้นทางจะมีทัศนธรรมชาติที่สวยงามน่าตื่นตา หมู่บ้านกะเหรี่ยงทั้ง ๒ แห่งนี้มันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของอำเภอบ้านไธสง (สำนักงานอำเภอบ้านไธสง. ๒๕๓๙ : ๒ - ๗)

อำเภอแม่ทา เดิมอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองลำพูน และในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ทางราชการได้ยกฐานะชุมชนบ้านศาลาแม่ทา ขึ้นเป็นกิ่งอำเภอแม่ทา โดยเรียกชื่อตามลำน้ำ “แม่ทา” ซึ่งเป็นลำน้ำสายหลัก ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๐๑ กิ่งอำเภอแม่ทาก็ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ โดยมีสถานภาพเป็นอำเภอชั้นสอง

อำเภอแม่ทา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดลำพูน อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๒๒ กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้นประมาณ ๗๕๑.๖๐ ตารางกิโลเมตร (๔๖๙,๓๗๕ ไร่) โดยมีอาณาเขตดังนี้

- .ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูนและกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
- .ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูนและอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
- .ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
- .ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอป่าซาง อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน

อำเภอแม่ทาแบ่งส่วนการปกครองออกเป็น ๖ ตำบล ๖๔ หมู่บ้าน ดังแสดงใน

ตาราง ๕

ตาราง ๕ จำนวนส่วนการปกครอง ครุฑเรือนและประชากรรายตำบลในอำเภอแม่ทา พ.ศ.๒๕๔๐

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครุฑเรือน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
ทาสบเส้า	๑๕	๓,๔๘๖	๖,๑๑๔	๕,๙๐๑	๑๒,๐๑๕
ทาปลาดุก	๑๓	๒,๔๒๗	๔,๑๖๙	๔,๑๘๓	๘,๓๕๒
ทาทุ่งหลวง	๖	๑,๓๙๓	๒,๒๒๗	๒,๐๘๕	๔,๓๑๒
ทากาศ	๑๔	๓,๑๕๖	๔,๓๕๒	๔,๓๑๑	๘,๖๕๓
ท่าชุมเงิน	๑๐	๒,๐๑๕	๓,๑๗๑	๓,๕๔๗	๖,๗๑๘
ท่าแม่ลอบ	๖	๖๙๕	๑,๔๘๖	๑,๓๖๘	๒,๘๕๔

ที่มา : สำนักงานอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

นอกจากนี้ อำเภอแม่ทายังแบ่งส่วนการปกครองตามการปกครองท้องถิ่นออกเป็น สุขาภิบาลอีก ๒ แห่ง คือ สุขาภิบาลทาสบเส้า และสุขาภิบาลทากาศ

ลักษณะพื้นที่ของอำเภอแม่ทาเป็นรูปยาวเฉียงจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือทอดไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารต่าง ๆ และมีพื้นที่ราบติดกับลำน้ำต่าง ๆ ที่ไหลผ่านพื้นที่อำเภอแม่ทาประมาณ ๑ ใน ๔ ของพื้นที่ทั้งหมด ด้วยเหตุที่สภาพพื้นที่มีลำน้ำไหลผ่าน ประกอบกับมีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (อ่างเก็บน้ำและทำนบ) เป็นจำนวนมากทำให้ประชากรส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ ๘๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่เป็นรายได้หลักของอำเภอแม่ทาได้แก่ ข้าวเหนียว หอมแดง กระเทียมและข้าวโพดฝักอ่อน

วิทยาการ

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากวิทยาการ
ไทยของ ผู้มีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอเมือง อำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ่งและอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
จำนวน ๖๗ ท่าน ดังต่อไปนี้

อำเภอเมืองลำพูน

๑. พระครูธรรมมาภิรมณ์ (เมืองอินทร์ ศรีวิชัย) อายุ ๕๔ ปี เจ้าอาวาสวัดศรีเมืองอยู่
ตำบลเวียงยอง เป็นชาวศรีเมืองอยู่โดยกำเนิด
๒. นายตา เพ็ญสิทธิ์ อายุ ๘๔ ปี อยู่บ้านไม่ปรากฏเลขที่ในหมู่บ้านศรีเมืองอยู่
เป็นชาวบ้านอาวุโสคนหนึ่งในบ้าน
๓. นายบุญสม แพทย์รัตน์ อายุ ๘๒ ปี บ้านเลขที่ ๑๘ หมู่ ๒ ตำบลในเมือง อาชีพ
รับจ้าง และได้รู้ความเชื่อดีจากชาวบ้านว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการรักษาโรคด้วยวิธีการ
ทางไสยศาสตร์
๔. นางสีลา วัฒนวรากุล อายุ ๘๑ ปี บ้านเลขที่ ๓๓ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองอยู่ ตำบล
เวียงยอง อาชีพรับจ้าง (ทอผ้า)
๕. นายวงศ์ ลินธุปัน อายุ ๗๘ ปี บ้านเลขที่ ๓๕ หมู่ ๒ ตำบลในเมือง อาชีพรับจ้าง
๖. นายเบ็ง มะโนเพ็ญ อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านแป้น
อาชีพรับจ้าง
๗. นางทา พรหมสิทธิ์ อายุ ๗๑ ปี บ้านเลขที่ ๒ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองอยู่ ตำบลเวียงยอง
อาชีพรับจ้าง (ทอผ้า)
๘. นายคำ กิตติศักดิ์ อายุ ๗๑ ปี บ้านเลขที่ ๕๔ ตำบลป่าสัก อาชีพรับจ้าง (ตัดผม)
๙. นายทา ไชยลังกา อายุ ๗๐ ปี บ้านเลขที่ ๑๓๕ หมู่ ๑๕ ตำบลป่าสัก อาชีพ
เกษตรกรรม และเป็นมัคนายก
๑๐. นายคำหมื่น คงสมัย อายุ ๖๙ ปี บ้านเลขที่ ๖๙ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองอยู่
ตำบลเวียงยอง อาชีพเกษตรกรรม
๑๑. นายหน้อยทา เพ็ญสิทธิ์ อายุ ๖๘ ปี บ้านเลขที่ ๒๔ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองอยู่
ตำบลเวียงยอง อาชีพรับจ้าง
๑๒. นางจันทร์หอม สุริยจง อายุ ๖๗ ปี บ้านเลขที่ ๒๗ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองอยู่
ตำบลเวียงยอง อาชีพรับจ้าง (ทอผ้า)

๑๓. นายทองอินทร์ หาญมงคล อายุ ๖๗ ปี บ้านเลขที่ ๑๑ หมู่ ๒ บ้านสันดอนรอม ตำบลในเมือง ได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้านว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการรักษาโรค ด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์

๑๔. นายบุญชุม พลเขียว อายุ ๖๕ ปี บ้านเลขที่ ๖๐ หมู่ ๖ ตำบลเวียงยอง อําเภอ เกษตรกรรม

๑๕. นายสม ชมภูวิลาส อายุ ๖๕ ปี บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๓ ตำบลต้นธง อําเภอห้วยจําง

๑๖. นางจันทวล มงคลเทศ อายุ ๖๕ ปี บ้านเลขที่ ๑๘ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองยู่ ตำบลเวียงยอง อําเภอห้วยจําง (ถักตอกเพื่อใช้จักสาน)

๑๗. นายเมืองใจ วงศ์ตัน อายุ ๖๔ ปี บ้านเลขที่ ๔๕/๑ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองยู่ ตำบลเวียงยอง ในอดีตกเคยเป็นเจ้าของอ่าวาสวัดศรีเมืองยู่ ปัจจุบันทำกาารเกษตรและเป็นมัคทายก

๑๘. นายใจคำ คำพรหม อายุ ๖๔ ปี บ้านเลขที่ ๖ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองยู่ ตำบลเวียงยอง ในอดีตทำงานก่อสร้างตั้งแต่อายุ ๑๘ ปี แต่ปัจจุบันมิได้ประกอบอาชีพ

๑๙. นางจันทร์ขาว ศรีวิภา อายุ ๖๑ ปี บ้านเลขที่ ๙ บ้านสันหัววัว ตำบลริมปิง อําเภอห้วยจําง

๒๐. นางผลแก้ว ศรีวิชัย อายุ ๖๑ ปี บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองยู่ ตำบล เวียงยอง อําเภอห้วยจําง (ทอผ้า)

๒๑. นางบัวเที่ยง ยะวิชัย อายุ ๕๘ ปี บ้านเลขที่ ๑๒ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองยู่ ตำบล เวียงยอง (ทอผ้า)

๒๒. นางสมบุญณ์ สุริยจง อายุ ๕๔ ปี บ้านเลขที่ ๒๖ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองยู่ ตำบล เวียงยอง อําเภอห้วยจําง (ทอผ้า)

๒๓. นายศรีมูล เวื่อนแข็ง อายุ ๕๓ ปี บ้านเลขที่ ๙๗ ชุมชนจามเทวี ตำบลในเมือง อําเภอห้วยจําง

๒๔. นายขจร กิตติศักดิ์ อายุ ๕๓ ปี บ้านเลขที่ ๕๔ หมู่ ๖ ตำบลป่าสัก อําเภอห้วยจําง

๒๕. นางบรรพทอง พรหมจาริต อายุ ๕๒ ปี บ้านเลขที่ ๕๖ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองยู่ ตำบลเวียงยอง อําเภอเกษตรกรรม

๒๖. นายบุญลพ ไหลคำ อายุ ๕๒ ปี บ้านเลขที่ ๑๓๕/๒ หมู่ ๑๕ ตำบลป่าสัก อําเภอห้วยจําง

๒๗. นายสมโภชน์ สุขแรง อายุ ๔๐ ปี บ้านเลขที่ ๒๒๖ ชุมชนจามเทวี ตำบลในเมือง อําเภอห้วยจํางและเกษตรกรรม

๒๘. นายมานิตย์ วัฒนลักษณะณ์ อายุ ๓๙ ปี

๒๙. นายสัมฤทธิ์ พรหมสิทธิ์ อายุ ๗๗ ปี บ้านเลขที่ ๓๗/๑ หมู่ ๖ บ้านศรีเมืองอยู่

ตำบลเวียงยอง เป็นผู้ใหญ่บ้านศรีเมืองอยู่

๓๐. นายบทิตร ใจผสาน อายุ ๓๔ ปี บ้านเลขที่ ๘ หมู่ ๑๐ ตำบลป่าสัก อําเภอรับจ้าง

อําเภอป่าซาง

๑. นางจันทร์ดี กองตา อายุ ๘๐ ปี บ้านเลขที่ ๑๓ หมู่ ๕ ตำบลน้ำดิบ

๒. นางจี สิทธิโรจน์ อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๑๐๒ หมู่ ๔ ตำบลป่าซาง อําเภอ

เกษตรกรรม

๓. นายคา ไชยนันท์ อายุ ๗๓ ปี บ้านเลขที่ ๙๕ หมู่ ๖ ตำบลบ้านแป้น อําเภอ

เกษตรกรรม และเป็นมัคคนายก

๔. นายสิงหนิใจ ใจสม อายุ ๗๑ ปี บ้านเลขที่ ๓๗/๒ หมู่ ๗ ตำบลหนองยอง อําเภอ

ค้าขาย

๕. นายแก้ว ปาปวน อายุ ๗๐ ปี บ้านเลขที่ ๕๒ หมู่ ๕ ตำบลน้ำดิบ อําเภอ

เกษตรกรรม

๖. นายสมชาย แก้วองผาง อายุ ๖๗ ปี บ้านเลขที่ ๒ หมู่ ๗ ตำบลหนองยอง

อําเภอเกษตรกรรม

๗. นายเมืองแก้ว นาคมูล อายุ ๖๕ ปี บ้านเลขที่ ๘/๑ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านแป้น

อําเภอเกษตรกรรม และเป็นกรรมการวัดในหมู่บ้าน

๘. นางจันทร์สม ปาปวน อายุ ๖๔ ปี บ้านเลขที่ ๓๔ หมู่ ๓ ตำบลน้ำดิบ อําเภการค้าขาย

๙. นายเสาร์คำ เด็กยอง อายุ ๖๓ ปี บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๒ ตำบลหนองยอง อําเภอ

เกษตรกรรม

๑๐. นายวัน สุรินทร์ อายุ ๖๓ ปี อยู่บ้านไม่ปรากฏเลขที่ในหมู่ที่ ๑ ตำบลหนองยอง

อําเภอเกษตรกรรม

๑๑. นางจําปี ปาปวน อายุ ๖๒ ปี บ้านเลขที่ ๕๒ หมู่ ๕ ตำบลน้ำดิบ อําเภอ

เกษตรกรรม

๑๒. นางบัวเงิน เด็กยอง อายุ ๕๘ ปี บ้านเลขที่ ๙๕ ตำบลน้ำดิบ อําเภการค้าขาย

๑๓. นายลี แก้วเล็ก อายุ ๕๘ ปี บ้านเลขที่ ๑๕๑ หมู่ ๒ ตำบลท่าต้อม อําเภอ

เกษตรกรรม

๑๔. นายคำ บุญมา อายุ ๕๕ ปี บ้านเลขที่ ๖๗ หมู่ ๕ ตำบลน้ำดิบ อําเภอกงหรา
เกษตรกรรม

๑๕. นางคําน้อย เด็กยง อายุ ๕๔ ปี บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๒ ตำบลหนองยวง
อําเภอกงหรา

๑๖. นายอินสอน สิ้นสุ้ย อายุ ๕๓ ปี บ้านเลขที่ ๒๔ หมู่ ๓ ตำบลหนองยวง
อําเภอกงหรา

๑๗. นางลัดดา ชัดทา อายุ ๕๒ ปี บ้านเลขที่ ๒๐/๓ หมู่ ๒ ตำบลหนองยวง
อําเภอกงหรา

๑๘. นางบัวผัน วงศรีรินทร์ อายุ ๕๑ ปี อยู่บ้านไม่ปรากฏเลขที่ในหมู่ที่ ๕
ตำบลน้ำดิบ อําเภอกงหรา

๑๙. นางพัฒนา ศรีวีเรือน อายุ ๓๖ ปี บ้านเลขที่ ๑๐๑ หมู่ ๔ ตำบลป่าขวาง
อําเภอรับจ้าง

๒๐. นางอรพิน มุขรังสี อายุ ๓๕ ปี บ้านเลขที่ ๑๐๒ หมู่ ๔ ตำบลป่าขวาง
อําเภอรับจ้าง

อําเภอบ้านไร่

๑. นายลือ บุญโนนนท์ อายุ ๘๐ ปี บ้านเลขที่ ๙๕ หมู่ ๒ ตำบลเหล่ายาว
อําเภอรับจ้าง

๒. นายเมฆ นาครินทร์ อายุ ๗๐ ปี บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๑ ตำบลเหล่ายาว
อําเภอกงหรา

๓. นายไทย ภูมิพันธ์ อายุ ๖๙ ปี บ้านเลขที่ ๓๙ หมู่ ๑ ตำบลเหล่ายาว
อําเภอกงหรา

๔. นางเพชร ภูมิพันธ์ อายุ ๖๔ ปี บ้านเลขที่ ๓๙ หมู่ ๑ ตำบลเหล่ายาว
อําเภอกงหรา

๕. นายนวน บุญญาเหล็ก อายุ ๕๕ ปี บ้านเลขที่ ๖๗ หมู่ ๒ ตำบลเหล่ายาว
อําเภอรับจ้าง

๖. นางน้อย อุปแปลง อายุ ๕๒ ปี บ้านเลขที่ ๒๖ หมู่ ๑ ตำบลเหล่ายาว อําเภอรับจ้าง

๗. นายตัน สุทธิกุล อายุ ๔๐ ปี บ้านเลขที่ ๘๓ หมู่ ๒ ตำบลเหล่ายาว อําเภอรับจ้าง

๘. นายมณู ชูศักดิ์ อายุ ๓๖ ปี บ้านเลขที่ ๑๐๓ หมู่ ๒ ตำบลเหล่ายาว

อําเภอรับจ้าง

๙. นางพิมพ์ คำแดง อายุ ๓๕ ปี บ้านเลขที่ ๑๘ หมู่ ๖ ตำบลเหล่ายาว อําเภอรับจํา

อำเภอแม่ทา

๑. นางทา พิมพ์สว่าง อายุ ๗๐ ปี บ้านเลขที่ ๒/๓ หมู่ ๘ บ้านดอนชัย ตำบลทาสบเส้า
อําเภอยะตราภรณ์

๒. นางปลา ชาวเส้า อายุ ๖๘ ปี บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ ๕ บ้านจําตาเหิน ตำบลทาสบเส้า
อําเภอยะตราภรณ์

๓. นายแดง เดนเส้า อายุ ๖๐ ปี บ้านเลขที่ ๒๐ หมู่ ๓ ตำบลทาสบเส้า อําเภอรับจํา

๔. นางเขียว เด็งสว่าง อายุ ๕๗ ปี บ้านเลขที่ ๘/๑ หมู่ ๕ บ้านจําตาเหิน ตำบลทาสบเส้า
อําเภอรับจํา

๕. นางทองอยู่ ชันทิด อายุ ๕๐ ปี บ้านเลขที่ ๔๐/๒ หมู่ ๕ บ้านจําตาเหิน
ตำบลทาสบเส้า อําเภอรับจํา

๖. นางบํา ต้นเส้า อายุ ๔๑ ปี บ้านเลขที่ ๒๑๑/๑ หมู่ ๘ บ้านดอนชัย ตำบลทาสบเส้า
อําเภอยะตราภรณ์

๗. นางจําณรงค์ สมอุทัย อายุ ๓๑ ปี บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ ๕ บ้านจําตาเหิน
ตำบลทาสบเส้า อําเภอยะตราภรณ์

๘. นางขุนทอง เตชะเหิง อายุ ๓๑ ปี บ้านเลขที่ ๒๐ หมู่ ๕ บ้านจําตาเหิน
ตำบลทาสบเส้า อําเภอรับจํา

หมายเหตุ ข้อมูลวิทยากรดังกล่าวข้างต้นได้บันทึกไว้ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๓๕

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีดังนี้

๑. แบบสอบถาม

๒. เครื่องบันทึกเสียงและแถบบันทึกเสียง

๓. กล้องถ่ายภาพพร้อมทั้งฟิล์มขาวดำและฟิล์มสี

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยทางคติชนวิทยา (Folklore) และวิชาชนชาติศึกษา (Folklife Studies) โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

๑.๑ ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของไทยของ

๑.๒ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวถึง “ชืด” และชื่อห้ามโดยทั่วไป

๑.๓ สอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับไทยของในจังหวัดลำพูนจากผู้รู้ในเรื่องกลุ่มชน ที่ศึกษาและพื้นที่ที่จะทำการศึกษา

๒. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

๒.๑ สำรวจแหล่งข้อมูลเพื่อตรวจสอบมรดกทางวัฒนธรรมของไทยของที่ยังคง ปรากฏอยู่อย่างเด่นชัด

๒.๒ เลือกแหล่งข้อมูลโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

๒.๓ สืบหาและคัดเลือกวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถที่จะให้ข้อมูลได้ โดยกำหนดคุณสมบัติไว้ดังนี้

๒.๓.๑ เป็นชาวไทยของและมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดลำพูน

๒.๓.๒ ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านว่าเป็นผู้มีความรู้เรื่องชืดของไทยของ

อย่างแท้จริง

๒.๓.๓ เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาไม่สูงกว่าการศึกษามัธยมศึกษา

๒.๓.๔ แบ่งวิทยากรเป็น ๒ กลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไป

กลุ่มที่ ๒ เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๔๐ ปีลงมา

๒.๔ เมื่อได้วิทยากรที่แท้จริงแล้ว ก็ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการทางคติชน วิทยา (Folklore) ว่าด้วยวิธีการวิจัยวัฒนธรรมพื้นบ้านเชิงธรรมชาตินิยม (Naturalistic Research) โดยยึด หลักที่ว่า การที่จะทราบธรรมชาติอันแท้จริงของปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยจะต้องเข้าไปทำ ความรู้จักและคลุกคลีกับปรากฏการณ์ ตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อมของปรากฏการณ์นั้น ซึ่งการเข้าไปรู้จัก และคลุกคลีนี้จะต้องจัดทำอย่างมีระเบียบ มีขั้นตอนในการบันทึกเสียง ภาพและจดบันทึกสิ่งอื่น ๆ ที่บันทึกไม่ได้ด้วยเสียงและภาพ เพื่อจะได้ปรากฏการณ์อันแท้จริงที่สุด (ประจักษ์ สบายแสง ๒๕๒๕ . ๑๔ - ๑๗)

๓. การจัดกระทำข้อมูล

๓.๑ ถ่ายเสียงจากแถบบันทึกเสียงออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรแบบคำต่อคำ โดยให้มีสำเนียงใกล้เคียงกับเสียงจริงของวิทยากรมากที่สุด

๓.๒ ถอดข้อความจากภาษาเดิมของวิทยากรเป็นภาษาไทยกลาง เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์และเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจโดยทั่วไป

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ จัดแบ่งข้อมูลออกเป็น ๒ กลุ่มตามช่วงอายุของวิทยากร คือวิทยากรอายุ ตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไปกลุ่มหนึ่ง และตั้งแต่ ๔๐ ปีลงมาอีกกลุ่มหนึ่ง

๔.๒ ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อ และการปฏิบัติ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมเกี่ยวกับชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๔.๓ วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวหน้าที่นิยม โดยยึดหลักที่ว่าวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีหน้าที่วางระเบียบ กฎเกณฑ์ให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติ ซึ่งระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น คนในสังคมจะประพฤติปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ โดยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม น่าเชื่อถือและมีประโยชน์ จึงได้ยึดเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตมาจนถึงปัจจุบัน จากนั้น ก็จัดแบ่งประเภทของข้อมูลตามหน้าที่ที่ปรากฏ

๕. การเสนอผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)